

Birgöl AYMAN GÜLER

CHP İzmir Milletvekili
İçişleri Komisyonu Üyesi

18.01.2013

Sayın Suat KAPTANER,
İzmir Tabipler Odası Başkanı

Ülkemizi sarsan başlıca sorunlardan biri, Anayasa'da vatandaşlık sisteminin değiştirilmek istenmesidir. Sağcı - liberal, dinci ve Kürtçü siyasal akımlar "anayasal vatandaşlık" adı altında Türkiyelilik / TC vatandaşlığı kurulmasına gayret ediyorlar.

Biz ise "Türk vatandaşlığı" diyoruz. Savunduğumuz şey, hiçbir etnik, dinsel ayırım olmadan Anadolu'yu bütünleştiren ve ülkemizi ve halkımızı aydınlık yarınlara bir bütün olarak taşıyacak biricik doğru yoldur.

Ekte, bu tartışmaları açıklığa kavuşturan, her biri ikişer sayfalık dört yazımı ilgi ve değerlendirmeleriniz için gönderdim.

Sağlık ve huzur dileyerek sevgi ve selamlarımı sunuyorum.

Saygılarımla.

Birgül AYMAN GÜLER
İzmir Milletvekili
CHP Parti Meclisi Üyesi

İzmir Tabip Odası
Geldiği Tarih: 23.01.2013
Kayıt No: 13-344-04

Tel.: (0.312) 420 57 42 - 43

Faks: (0.312) 420 69 95

Cep: (0.506) 333 35 75

e-posta: birgulayman.guler@tbbm.gov.tr

<http://www.birgulaymanguler.net>

TBMM B Blok Alt Zemin 1. Banko No: 13

VATANDAŞLIK ULUSAL MI OLMALI, ANAYASAL MI?–I

Prof. Dr. Birgül AYMAN GÜLER, İzmir Mv.

Türkiye'nin toplumsal geleceğini çizecek iki siyaset var. Bunlardan biri "ulusal vatandaşlık ilkesi" derken diğeri "anayasal vatandaşlık ilkesi" diyor. Bu iki görüş, güncel "yeni anayasa" çalışmalarının bel kemiğini oluşturuyor.

Birincisi, yaklaşık yüz yıl önce benimsediğimiz "Türk vatandaşlığı sistemi"ni uygun ve gerekli görmek demektir. İkincisi ise "TC / Türkiye vatandaşlığı" ya da sifatsız yalnızca "vatandaşlık" demeyi önermektedir. İlk görüş CHP ve MHP resmi görüşleridir; ikincisi AKP ve BDP resmi görüşleridir. Partilerin tümünde diğ görüşün sesli ya da sessiz savunucularına rastlanabilir.

Konuyu olanca ayrıntılarıyla bilmek, özellikle bu geçişkenlikler nedeniyle kritik önem taşımaktadır. Savunucular arasında bir de dinci çevrelerin bulunduğu bilgisini eklemeliyiz.

Ulusal ve Anayasal Vatandaşlık Ne Demektir?

Ulusal vatandaşlık ilkesini benimseyenler, refah içinde diri bir geleceği güvence altına almak amacıyla dünyanın ve Türkiye'nin güncel ortamıyla koşulları kaynak göstermektedirler. Düşünsel dayanakları ulusal devlet deneyimidir:

- (1) "Türk" bir etnisite değildir. Türkmen, Yörük, Tahtacı ... gibi etnisiteler vardır; ama Türk adı taşıyan bir etnik grup yoktur. Türk, kültürel kavim adlandırmasıdır; Anadolu'da bin yıllık Türkçe ortaklığı ve yüz yıllık Cumhuriyet'le yaşanan uluslaşma süreci, Türk kavramını her türlü etnik aidiyetten kurtarmıştır.
- (2) Ulusal vatandaşlık, topluluk kimliklerini yani etnisite ve milliyet bölünmelerini aşmayı sağlayan ulus kimliğinin ürünüdür. Bu sistem, toplumu toplulukların değil bireysel temelde yurttaşların eşitliği üzerinde yükselir. Böyle bir eşitlik, her türlü etnisite; inanç grubu; cinsiyet gömleklerini yırtar ve bireysel özgürleşme sağlar.

Anayasal vatandaşlık ilkesini benimseyenler, farklılıkların altını çizmek ve "ötekini savunmak" amacıyla dünyada yaşandığı varsayılan (dünyanın değil) "küreselleşme"nin gerekleri ile Türkiye'deki alt toplulukların (Türkiye'nin değil) istemlerini kaynak göstermektedirler. Düşünsel dayanakları küresel emperyalizmin felsefecisi Alman Jürgen Habermas'tır:

- (1) Vatandaşlık "ulus" üzerinden değil, yalnızca "anayasa" sözleşmesi çerçevesinden kurulmalıdır. Şimdi ulus ve vatandaşın adı olan "Türk", bir etnisite/ırk adıdır. Türkiye'de yaşayan kimi vatandaşlar bu isimden rahatsızdır; Türk adlandırmasının kendilerini ifade etmediği ve dışladığı düşüncesindedirler.

(2) Anayasal vatandaşlık, "eşit"lik sağlamalıdır. Ülkenin tam adı "eşit anayasal vatandaşlık" tır. Bu sistem, bireyleri değil toplulukları bir arada tutacaktır. Ulus kimliğinden kurtuluş, topluluklar kimliklerinin tanınmasını mümkün kılacaktır. İşte bu farklı kimlikler arasında eşitlik sağlanması gerekir.

Bu özellikler sayesinde, anayasal vatandaşlık sistemi, toplumdaki her farklı topluluğu anayasanın koruması altına almış olacaktır. Tüm topluluklar, kendi varlıklarını sürdürebileceklerdir. Bunun yolu, farklı topluluklara hukuksal tanıma sağlamaktan geçer.

Anayasal vatandaşlık ilkesinin en önemli "yeni bir sistem" özelliği de burada ortaya çıkar. Toplumdaki etnik ve inanç/din temelli topluluklar, toplumsal ve siyasal yaşamda "kendi" adlarına etkinlik gösterme gücüne kavuşturulmuş olurlar. "Kendi" dillerinin resmi dil olarak kabulü, "kendi" eğitim sistemleri, "kendi" temsilcilerinin siyasal yarışması, "kendi" sinemaları, evlilikleri, gömü törenleri ve mezarlıkları..... Bu anlayıştaki eşitlik yurttaşların değil, onların ait oldukları kimlikler arasındaki eşitliktir. Buna göre, Devletin yapması gereken, her topluluğa "eşit haklar" tanıyıp bu temelde davranmasıdır.

Kısaca anayasal vatandaşlık, toplum ve siyaset için tek ulusal yaşamdan vazgeçilip cemaatler ve milliyetler yaşamı vaat eder. Toplum ve devlet ulusal değil "cemaatler ve milliyetler dünyası" olacaktır.

Bizim İçin Hangisi?

Anayasalar, kişi ya da toplulukların psikolojik doyumlarını sağlamaktan daha fazlasını yapar. Bir ülkenin tüm yönetim sisteminin yapı ve ilkelerini kurar. Yapı ve ilkeler, şimdiki gibi tarihsel dönüm noktalarında bütün bir ülkenin ve halkın varlık – yokluk sorunudur. Şimdi söz konusu olan Türkiye'nin ve Türk Ulusu'nun geleceğidir. Bu nedenle, "hangisi" sorusuna yanıtımızı politik / taktik nedenlerle değil tarihsel / stratejik nedenlere dayanarak vermek zorundayız.

İki sistemden birini yeğleyebilmek için sorulması gereken temel sorular şunlardır:

"Ulusal vatandaşlık" bizi geleceğe eskisinden daha güçlü bir biçimde taşıyabilir mi? Bunun için bin yıllık oluşum ve yüz yıllık kuruluş dönemleri temel alınıp eleştiri süzgecinden geçirilmeli mi?

"Eşit anayasal vatandaşlık" ilkesine göre kurulacak bir yönetim sistemi, ülke olarak 'bir Türkiye'nin varlığını ortadan kaldırma sonucu yaratır mı? Bu ilke, tüm halkın refahının artmasına hizmet edebilir mi?

Bize gereken nedir? Ve elbette tarihsel – toplumsal koşullar bakımından değerlendirdiğimizde mümkün olan hangisidir? Ulusal devlet mi yoksa milliyetler devleti mi? **[1 Ocak 2013]**

ANAYASAL VATANDAŞLIK ve NURCU – GÜLENCİ KESİM –II

Prof. Dr. Birgül AYMAN GÜLER, İzmir Mv.

“Yeni Anayasa” tartışmalarında AKP, BDP, kendi partisinin resmi görüşü farklı olmakla birlikte bu cenahta yer tutan bazı siyasetçiler ve Nurculuk, Gülemlilik gibi çeşitli dinci çevreler, Türkiye'nin yönetimi için “anayasal vatandaşlık” öneriyorlar.

Hedeflerini tümüyle dinsel referanslara dayandırdıklarını ileri süren dinci siyasal kesimler, “milli” olanın “dini” olanı yok ettiği düşüncesindedir. Bu nedenle çıkış yolunu Osmanlı Devleti'nin hilafetçi örgütlenme kodlarında aramaktadırlar. Bunlardan biri, düşünsel gücünden çok sahip olduğu dünyevi servet ve zengin küresel müttefikleri sayesinde ülkemizde başlıca iktidar odaklarından biri haline gelmiş olan Nurcu – Gülemlilik siyasettir.

Nurcu – Gülemlilik kesim, Nesil Yayınlarından Ocak 2011'de **Demokratik Açılım Üzerine Düşünceler –Çözüm Mümkün / Çareseri Mîmkune** başlıklı bir kitap çıkarmıştır. Kitap biçiminde, ama gerçekte Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Arapça dillerinde kaleme alınmış bir bildirge içeren bu yayında, “anayasal vatandaşlık” savunusu yapılmaktadır. Saidi Nursi'yi temel alan Nurculuğun bildirgesine göre anayasal vatandaşlık yapısal çözümdür. Bildirge dört maddede şöyle özetlenebilir:

1. “Milliyetçilik bir bilinç çarpılmasıdır ve aslında dinle bağdaştırılması mümkün olmayan bir şeydir. Eğer biz kendimizi etnik kimliğimizle tanımlarsak Türk ile Kürt hakiki kardeşliğini hissedemez... Ama asli kimliğini Müslüman olarak görürse, hangi milliyetten hangi dilden hangi coğrafyadan olursa olsun hangi sosyal sınıftan olursa olsun bütün müminleri bu kimliğin içine koyabilir.” (s. 32)

2. “Sadece Türk etnik kimliği temelinde tanımlanmış bir millet anlayışı, Türkiye toplumu açısından problemleri çözücü bir yaklaşım değildir... milli kimlik tanımlamasının etniklikten arındırılması bir zorunluluktur..... *Anayasal vatandaşlık olarak adlandırılan, devletin vatandaşıyla kurduğu ilişkinin esas itibarıyla hukuki bir ilişki olması gerektiğini söyleyen yaklaşımı temel alarak bir üst kimlik inşa etmeliyiz.*” (s. 22-23) “Türk kimliği yerine, bir üst kimlik olarak anayasal vatandaşlığın ikame edilmesi gerekir.” (s. 38, 48)

3. “Dün Kürtler ile Türkler veya Kürtler ile devlet arasında bir sorun olduğunda, *bunu İslam'a göre çözmek mümkün olmakla birlikte, seküler milliyetçiliğin iki tarafta da egemen olduğu bugünün vasatında, böyle bir imkanımız mevcut değildir.* Dolayısıyla mesele, .. insan hakları anlayışı çerçevesinde çözülme durumundadır. İnsan hakları çerçevesi içerisinde ise temel haklar, sosyal haklar ile kültürel haklar, kolektif haklar ve siyasal haklar yer almaktadır.” S. 49

4. “Ref'i imtiyaz lazım” (s. 50). Bu anlayışa göre, ulusal yapılanmaya ait ne varsa, toplumda bir kesime tanınmış imtiyaz özelliği taşımaktadır. Dil, bayrak, eğitim,

kısaca toplumsal yaşamın her alanında Türk ulusu kimliğine ait her şeyin temizlenmesi gerekmektedir. İşte birkaç örnek:

- a) Anayasanın başlangıç kısmında Atatürk milliyetçiliğinin esas alınması... önemli bir soruna işaret etmektedir.... kesinlikle değiştirilmesi..."
- b) Ülke genelinde birden fazla resmi dil ya da bölgesel düzeyde birden fazla resmi dil kabul edilebilir. (s. 35-36)
- c) "Mesele [Kürt meselesi değil] öncelikle bir Türk meselesidir." (s. 41). Ulusal/resmi tek dil kaldırılmalı; kültürel çoğulluk, yerel özerklik, "Türk figürlerinin yanında Kürt, Arap ve diğer etnik kimliklerden figürlerin de pozitif şekilde yer aldığı çocuk kitapları," (s. 55)

"Sorun Türk Sorunudur"

Bildirge'nin en önemli ve en kestirme cümlesi, Türkiye'de yaşanan sorunun "**Kürt Sorunu Değil Türk Sorunu**" olduğunu dile getiren cümledir. Dinci çevreler, kendi iktidarlarının ulusal mücadelelerle sona erdiğini hiç unutmamakta; Osmanlı'da hilafete son verilmesini suçların en büyüğü saymaktadırlar. Çünkü bu devrimle birlikte "dini devlet" ortadan kalkmış ve yerine "ulusal devlet" geçmiştir.

İşte bunu yapan Cumhuriyetçi kadroyu, Mustafa Kemal'i, Kemalizmi, Atatürkçülüğü ve Türk vatandaşlığı sistemini öfke ve nefretle karşılamaktadırlar.

Günümüzde "İslam ittifadı" hedefiyle yol alamayacaklarını görüp gerçekçi davranmakta ve kendileri için en korunaklı limanın Batı kaynaklı "evrensel insan hakları sistemi" olduğunu kavramış bulunmaktadırlar. Bunu da yukarıda (3). maddede yapılan aynen aktarmadan görüleceği gibi açıkça dile getirmekten kaçınmamaktadırlar. Bu, kendi varlığını "İslam" üzerine kurduklarını ileri sürenlerin "Hristiyanlık" ile nasıl kolayca iç içe geçtiklerine ilgi çekici bir örnek oluşturmaktadır.

Bunun kadar ilginç bir diğer şey de, İslamcı olduğunu söyleyenlerin, kendi hedeflerine hizmet eden bu yolu, küreselciliğin Alman filozofu **Jürgen Habermas**'a borçlu olmalarınıdır. Nurcu - Gülenciler bu konu bakımından Habermascıdır!

Neden "Yeni Anayasa"? Neden anayasal vatandaşlık?...

Dinci çevreler, 1923'te yaşadıkları büyük yenilgiyi yüz yıl sonra zafere dönüştürmeye çalışıyorlar. Bunun için yeni anayasa, bunun için anayasal vatandaşlık istiyorlar diyebiliriz. Ya da daha kısaca: 'Krizi fırsata dönüştürüyorlar'. [2 Ocak 2013]

ANAYASAL VATANDAŞLIK ve KÜRTÇÜ YAKLAŞIMLAR –III

Prof. Dr. Birgül AYMAN GÜLER, İzmir Mv.

“Yeni Anayasa” tartışmalarında vatandaşlık sisteminin değişmesini ve sistemin “anayasal vatandaşlık” görüşüne göre tanımlanmasını isteyen kesimlerden biri de Kürt milliyeti çerçevesinde siyaset yapanlardır.¹

Katılımcı Demokrasi Partisi (KaDeP) ile Hak ve Özgürlükler Partisi (HAKPAR) üniter devlete karşı federalizm talebinde bulunurken, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ‘demokratik özerklik’ etiketiyle üniter devlete değil ulusal devlete karşı konumlanmıştır. Bu iki talep, Anayasa’nın “devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğü” ilkesinin ortadan kaldırılmasını gündeme getirir.

Anayasa’da benimsenmiş olan “bölünmez bütünlük ilkesi” şöyledir:

“MADDE 3- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı “İstiklal Marşı”dır. Başkenti Ankara’dır.”

Anayasal bölünmez bütünlük ilkesi, tartışmalarda farklı anlamlar yüklenerek konuşulur. Bu ilkeye karşı olanlar, ilkenin içeriğinden rahatsızdır. Ama bir de, bu ilkenin ‘duygusu’ndan rahatsızlık duyanlar vardır. Rahatsızlık daha çok ‘vatanın bölünmez bütünlüğü’ sesinin 12 Eylül faşizmini hatırlatmasındandır.

Ne var ki, konuyu gerçek niteliğiyle anlayabilmek için, sözkonusu ilkenin matematiksel haline odaklanmakta büyük yarar vardır. Devletin ‘ülkesi ile’ bölünmezliği üniter devlet ilkesinin benimsendiğini; ‘milleti ile’ bölünmezliği de ulusal devlet ilkesinin temel alındığını gösterir.

Buna göre, Türkiye’de devletin coğrafyaya göre toprak üzerindeki örgütlenişi üniter/tekçidir; federal olamaz. Yani yasa yapma ve yasaları uygulama gücü, ülkenin parlamentosu ile hükümetindedir; bunun dışında siyasal karar ve yürütme organı yoktur. Diğer bütün kurumlar, valilik ve kaymakamlıklar, yerel yönetimler siyasi değil, idari nitelik taşır.

Yine buna göre, devletin insana/topluma göre örgütlenmesi “ulus” esasına dayanır; milliyetler devleti olamaz. Tüm vatandaşlar etnik kökeni, inancı, cinsiyeti ne olursa olsun Türk vatandaşlarıdır. Devlet ve hukuk karşısında vatandaşlara ne birey ne de topluluk olarak hiçbir ayrıcalık ya da dışlama sözkonusu olamaz; vatandaşların eşitliği esastır.

¹ Konuya ilişkin önceki ilk yazı: Vatandaşlık Ulusal mı Olmalıdır, Anayasal mı? <http://baguler.blogspot.com/2013/01/vatandaslik-ulusal-mi-olmali-anayasal-mi.html> İkinci yazı: Anayasal Vatandaşlık ve Nurcu – Güleci Kesim <http://baguler.blogspot.com/2013/01/anayasal-vatandaslik-ve-nurcu-gulenci.html>

FEDERALİZM YA DA ANAYASAL VATANDAŞLIK!

Kürtçü siyasetin KDP ve HAKPAR kanadı devletin ülkesi bakımından, BDP kanadı ise milleti bakımından bölünmesini talep etmektedir.

KDP ve HAKPAR gibi yapılar, Türkiye’de devletin toprağa göre federalizm esasına göre örgütlenmesini talep ederler; bu talep parti programlarında açıkça yazılmıştır. Öncülüğünü Şerafettin Elçi’nin yürüttüğü (KDP) Programı’nda şöyle denir: “4- Sorunun çözümünde farklı formüller tartışılabilir. Partimizin çözüm formülü özgürlükçü, çoğulcu, katılımcı, laik, demokratik federal sistemdir.” Başkanlığını Kemal Burkay’ın yaptığı HAKPAR Programı’ndaki ifade ise şöyledir: “Parti, üniter devleti reddeder. Kürt sorununda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ilkesel olarak benimser. Sorunun çözümü için, Türkiye’nin Kürt ve Türk halkının eşitliğine dayalı demokratik ve federal bir tarzda yeniden yapılandırılmasını savunur.”

Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Programı’nda ulusal devletin ortadan kaldırılması talebi yer alır: “Tek ırk, tek dil, tek din, tek kültür ve erkek egemen anlayış yerine toplumdaki bütün etnik, kültürel, inançsal ve cinsiyet farklılıklarını kapsayacak şekilde, “Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı” esas alınacak ve anayasal yurttaşlık olarak bu üst kimlikle tanımlanacaktır.” BDP için sorunun çözümü, “Türk ulusu” ve “Türk vatandaşlığı” sisteminin ortadan kaldırılmasındadır. Öngördüğü “TC vatandaşlığı”nın nasıl bir yapı getireceği konusunda ise açıklık yoktur. Partinin savını daha çok çoğulculuk, katılımcılık, özgürlük, evrensel insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayanmak gibi genel kurullarla savunduğu görülmektedir.

FEDERALİZM ile ANAYASAL VATANDAŞLIK BİRBİRİNİ TAMAMLAR!

İki çözüm birbiriyle çelişir mi? KDP – HAKPAR’ın toprağa dayanan –ülkesi bakımından- federalizm talebiyle BDP’nin topluluğa dayanan –milleti bakımından- federalizm [anayasal vatandaşlık] birbirine karşıt mıdır, değil midir?

Bu soru, **Rızgari** Dergisi’nde 2007 yılında İbrahim Güçlü tarafından şöyle yanıtlanmıştır:²“Türkiye’nin federalleşmesi ile anayasal vatandaşlık arasında bir paradoks değil, birbirini tamamlayan, birbirinin “olmazsa olmaz” şartlarındandır”. Rızgari yazarı, Said-i Nursi gibi “ref’i imtiyaz lazım” demektedir. Ona göre de “Türk vatandaşlığı” ülkemizde etnik gruplardan birine tanınmış bir ayrıcalıktır:

“Anayasal vatandaşlık, tanımı, etnik ve ulusal, dinsel ve mezhepsel, kültürel bir öğeye dayanmaz. Bu anayasal vatandaşlık tanımında, öncelikli ve imtiyazlı herhangi her hangi bir ulus ve etnik grup yoktur. Yani Türkiye’de vatandaş olan herkesin Türk kabul edildiği bir anlayış, Türk ulusal ve etnik yapıya tanınan imtiyaz, anayasal vatandaşlık konseptine aykırıdır. [Devlette] ... bütün grupların kolektif hakları güvence altına alınır.”

² İbrahim Güçlü, *Kürtler, Toplumsal Sözleşme, Federalizm, Anayasal Vatandaşlık*, 16.9.2007, http://www.rizgari.com/modules.php?name=Rizgari_Niviskar&cmd=read&id=1149 [Erişim 3 Ocak 2013]

Rızgari yazısı, anayasal vatandaşlık kavramının Alman Jürgen Habermas tarafından Avrupa Birliği'nin inşası için geliştirildiği bilgisini vermektedir. Çok farklı bir sorun için ortaya atılmış olan kavramı, yapı ve sorunların birbirine benzemezliğine aldırılmadan büyük bir hızla kabul edilebilir görmüştür. Yazara göre "anayasal vatandaşlık, Türkiye Cumhuriyeti gibi çok uluslu ve etnikli topluluklar için daha çok anlamlı bir vatandaşlıktır."

DEĞERLENDİRME

Anlaşıyor ki, Nurcu - Gülenli kesim için olduğu gibi Kürtçü kesim için de sorun gerçekte Kürt sorunu değil, "Türk sorunu"dur. Bu nedenle elele verip bizi -Türk vatandaşlığı güzeldir diyenleri- ikna etmeye çalışıyorlar. Bütün "empati programları" buna yönelik. Oysa bizler "biz-onlar" karşıtlığı içinde değiliz. Dolayısıyla ortadaki sorunu "**empati**"yle değil, ancak, **hepimiz için** yerli yerinde bir dünya ve Türkiye analiziyle çözebiliriz.

Anayasal vatandaşlık, siyasal yapılanma düşüncemizi "birey - toplum" ekseninden "topluluklar - toplum" eksenine sürüklemeye çalışıyor. Bu geri adımı da unsurları topluluklar değil ulusal devletler olan bir AB için imal edilmiş; gelişmiş Batı ülkelerinde yaşanan "göçmenler ve vatandaşlık" sorunları için uygulanabilirliği soruşturulmuş bir kuramdan esinlenmeyle atıyor.

Eldeki kuram bir Alman'a; 1990'lı yıllara; ve Avrupa Birliği'nin inşası amacına dönüktür. "25 ayrı ulusal devletten Avrupa Birliği'ni nasıl yaratırız?" sorusu için ortaya atılmış bir kavramın, bin yıllık tarihle yüz yıllık uluslaşma sürecine sahip Anadolu için uygun bulunmasını anlamak, tarihsel ve mantıksal olarak olanak dışıdır.

Nurcu - Gülenli kesimde olduğu gibi bu kesimde de tarihsel ve mantıksal koşullar, bir çırpıda ideolojik ve siyasal sabitlere kurban edilmiştir. Üstelik bu işlem yalnızca bir "dışalım" da değil, aynı zamanda tarihin çok özel örneklerinden biri olan AB için yapılmış bir kuramın dışalımıdır. Bu tür bir tarihsel - kuramsal tutarsızlık, Türkiye'ye çıkış gösterebilir mi?

Bu formül çıkıştan çok, çıkmaz sokak girişidir. [BAG, 6 Ocak 2013]

ANAYASAL VATANDAŞLIK ve "NE VAR Kİ BUNDA!" –IV

Prof. Dr. Birgül AYMAN GÜLER, İzmir Mv.

"Yeni Anayasa"nın en önemli tartışmalarından biri, vatandaşlık tanımı.

AKP –çevresindeki cemaatler- ve BDP ile diğer Kürtçü siyasetler, "anayasal vatandaşlık" olsun diyorlar. Bunun anlamı, "ulusal vatandaşlık" ilkesinin terk edilmesi. Somut söyleyişle, anayasal vatandaşlar vatandaşlığa "TC / Türkiye vatandaşlığı" densin istiyorlar. CHP ve MHP ulusal vatandaşlık sürmelidir, yani "Türk vatandaşlığı ilkesi kalmalıdır" diyorlar. Bazılarımız da, "ne var ki bunda!" duygusu içindeler. Bu duygunun içinden konuşanların ileri sürdükleri başlıca savları beş maddede toplamak mümkün görünüyor:

(1) Vatandaşlığın anayasada yazılması kötü bir şey mi? Tabii anayasal olsun, anayasada belirlensin!

Önerilerden birinin "anayasal vatandaşlık" diye adlandırılmış olması, böyle bir karışıklığa yol açmaktadır. Gerçekte, her iki tür vatandaşlık da anayasada tanımlanır. "Anayasal vatandaşlık", bu kurumun anayasada belirlenmesi anlamına gelmez. Vatandaşlığın "ulusa göre" tanımlanmaması, bunun yerine devlete (TC) ya da toprağa (Türkiyelilik) göre tanımlanması anlamına gelir. Yani bu terim, farklı bir vatandaşlık sistemini ifade eder.

(2) Madem bazı vatandaşlar kendilerini "Türk" diye adlandırmak istemiyorlar, o zaman daha geniş adları kabul edelim; onlar da kendilerini bu ülkeye ait hissetsinler. Bu kavga da bitsin!

Anayasalar yalnızca aidiyet duygusuna karşılık veren metinler olsa, bu olabilirdi. Ne var ki anayasalar, içerdikleri her cümle bakımından bir mekanizma öngören hukuk metinleridir. Türk vatandaşlığından vazgeçmek, bireysel haklara dayanan yurttaşlık sisteminden topluluk haklarına dayanan bir toplumsal – siyasal sisteme geçiş yapmak demektir. Birkaç örnek vermek gerekirse, Başbakan'ın dile getirdiği 36 etnik grup temelinde okullaşma ve eğitim sistemleri; birden çok dilin resmi dil olarak kabulü; farklı inanç grupları için farklı mezarlıklar; siyasal seçimlerin topluluklara kota uygulamasıyla yapılması; vb... demektir.

Devletin bireylere değil topluluklara göre örgütlenmesi, hak ve özgürlükleri hepimiz için genişletmeye hizmet etmez. Aksine, bizi bugünkü durumla karşılaştırmayacağımız kadar ayrı, kendi içine kapalı, birbirine yanancı ve kavgalı hale getirir. Böyle bir sistem "kavga" bitirme gücü taşımaz; aksine "kavgalar" yaratır.

(3) "Eşit anayasal vatandaşlık", buna nasıl karşı çıkılabilir ki? Hem eşitlik hem anayasallık, bunlar iyi şeyler!

Anayasal vatandaşlığın anayasallığı nasıl "anayasaya yazma" anlamına gelmiyorsa, bunun eşitliği de bireyler arasında eşitlik anlamına gelmez. Buradaki eşitlik bireyler arasında değil, grupların/toplulukların birbirine eşitliğidir. Başka bir söyleyişle "eşit anayasal vatandaşlık", ülkedeki inanç ya da etnik temelli gruplar arasında eşitlik sağlanması talebi demektir. Buna göre, örneğin, her topluluğun dili devlet yaşamında yer bulmalı; resmi dil olabilmelidir. Aksi halde, tek dil resmi dil olursa, o dilin etnik grubu diğer etnik gruplara göre üstünlük elde etmiş, "eşit anayasal vatandaşlık" bozulmuş olur. Yine örneğin eşitlik gereğince, her topluluk kendi kimliğiyle yer alacağı toplumsal - siyasal yaşamda bir diğer topluluğa "eşit olarak" temsil edilmelidir. Bürokraside ve siyasette makam ve sandalyelerin dağılımı, topluluklar arasında eşitlik gözetilerek yapılmalıdır. Kısacası bu anlayışın tasarladığı yapı, cemaatler ve milliyetler devletidir. Formülün "iyi" olup olmadığına, bu içeriğe bakılarak karar verilmesi gerekir.

(4) Anayasa'da vatandaşlığa Türk denmişti de ne oldu? Anayasaya yazmak, fiili durumun öyle olacağı anlamına gelmez ki! Bunda arıza çıkarmaya ne gerek var?

Karşısında bir şey söylenmesi en güç 'yorum' bu! Eğer böyleyse, "neden anayasa var' ve 'bu kadar insan yıllardır neden anayasa üzerine vakit yitirmişler ki?' diyebiliriz herhalde. Böyle bir düşüncenin, 'eşit anayasal vatandaşlık' formülüyle yapılmak istenen işlere engelsiz yollar açmak anlamına geldiği açıktır.

(5) ABD 'anayasal vatandaşlık' ilkesine dayanıyor; kendilerine Amerikalı diyorlar. Parçalanmadıkları gibi dünyanın da süper gücü olmuşlar!

ABD'nin vatandaşlık sistemi ulusal vatandaşlık ilkesine dayanır. Bu ülkedeki 50 eyalette yaşayanların tümü tek resmi dil kullanırlar. Farklı etnik gruplar toplumsal ve siyasal yaşamda "kendi kimlikleri" ile eşit topluluklar olarak değil, eşit bireyler olarak varlık gösterirler. Bu örnek, konunun basit bir isim değişikliği olmadığını güzel bir biçimde göstermektedir.

"Ne Var Bunda" cılık?

Anayasal vatandaşlık formülü, vatandaşlık sisteminde isim değişikliği yaratmaktan ibaret değildir. Ardında hem toplumun hem devletin başka tipte örgütlenmesini gerektiren kapsamlı bir mekanizma taşır. Sistemi birey olarak yurttaşların eşitliğine göre değil, etnik ve inanç gruplarının eşitliğine göre kurar. "Ne var canım bunda!" tavrı, ya 'bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmak' durumu ya da başkalarını kandırma amaçlı bir tercih sayılabilir.

[BAG, 10 Ocak 2013]